

Μακεδονικά

Vol 17, No 1 (1977)

Αντωνίου Σιγάλα, Ιστορία της Ελληνικής Γραφής

Φ. Πέτσας

doi: [10.12681/makedonika.387](https://doi.org/10.12681/makedonika.387)

Copyright © 2014, Φ. Πέτσας

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Πέτσας Φ. (1977). Αντωνίου Σιγάλα, Ιστορία της Ελληνικής Γραφής. *Μακεδονικά*, 17(1), 464–465.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.387>

Π. Καβακόπουλο, συνεργάτη του ΕΙΡΤ, που μίλησαν και παρουσίασαν την ηπειρωτική τζαμάρα, το κανονάκι και δημοτικά τραγούδια της Θράκης.

Το συμπόσιο έκλεισε με συμπεράσματα που διετύπωσε ο καθηγητής κ. Γ. Μέγας και με προτάσεις για το προσεχές Συμπόσιο του έτους 1975, τις οποίες συνώνυσε ο διευθυντής του ΙΜΧΑ καθηγητής κ. Κ. Μητσάκης.

Τα τυπωμένα Πρακτικά του Συμποσίου περιέχουν σχεδόν μόνον τις μισές ανακοινώσεις με σειρά την αλφαβητική του ονόματος των συγγραφέων. Δεν περιλαμβάνονται οι ανακοινώσεις του Κώστα Ρωμαιοί, ή ανακοίνωση του Γ. Σπυριδάκη για την «κατά Έαρ αϊάραν», του Θ. Προβατάκη για τις χαλκογραφίες του Άγιου Όρους, καθώς και οι ανακοινώσεις των Ε. Άδαμογιάννη, Σ. Ήμέλλου, Κ. Τσαγγαλά, Μ. Μερακλή και Μ. Τεντοκάλη.

Ή αλφαβητική σειρά, που καθιέρωσε το ΙΜΧΑ για τη δημοσίευση Πρακτικών Συμποσίων και Συνεδρίων δεν αποδίδει τη σειρά με την οποία ακούστηκαν οι ανακοινώσεις, ενώ αυτή η σειρά δεν είναι χωρίς σημασία.

Ήταν μόνον μία άρχη τὸ Α' Συμπόσιο Λαογραφίας του Βορειοελλαδικού Χώρου. Άπασχολήθηκε κυρίως με τὰ ἔθιμα, με τὴ λατρεία, με τὴν τέχνη καὶ τοὺς οἰκισμοὺς, λιγώτερο με τὴ γλώσσα καὶ τὸ δημοτικὸ τραγούδι, καθόλου με ἄλλα λαογραφικὰ θέματα. Ἐνὼ τὸ γενικὸ ἔνδιαφέρον τῆς Θεσσαλονίκης ὑπῆρξε σημαντικὸ, ἡ παρουσία τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἐπιστήμης δὲν θεωρήθηκε ἱκανοποιητικὴ καὶ ἡ ἀπουσία ξένων ἐπιστημόνων ἔμειωσε τὴ σπουδαιότητα τῶν ἀποτελεσμάτων. Ὑπάρχουν βάσιμες ἐλπίδες ὅτι τὰ προσεχῆ Συμπόσια θὰ εἶναι περισσότερο ἐπιτυχημένα καὶ ἔτσι δικαιώνεται ἡ καλὴ ἀρχὴ ποὺ ἔγινε¹.

Φ. ΠΕΤΣΑΣ

Ἄντωνίου Σιγάλα, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γραφῆς, Δευτέρα ἐκδοσις βελτιωμένη, Θεσσαλονικὴ 1974, σχῆμα 4ο, σελ. I-XV καὶ 1-387.

Ὑπ' ἀριθ. 12 στή σειρά Βυζαντινὰ Κείμενα καὶ Μελέται τοῦ Κέντρου Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν ἐκδόθηκε σὲ 2η ἐκδοσις βελτιωμένη ἡ γνωστὴ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γραφῆς τοῦ καθηγητοῦ Ἄντωνίου Σιγάλα, πλουτισμένη με νέο Πρόλογο (σ. XI-XII), με προσθήκες καὶ με διορθώσεις ἰδίως στὰ εἰσαγωγικὰ γιὰ τοὺς προδρόμους καὶ τὴν ἀρχὴ τῆς Γραφῆς.

Τὸ λαμπρὸ σύγγραμμα ἀπὸ τὴν πρώτη ἐκδοσὴ του ἔχει ἤδη βραβευθῆ καί, στὰ κύρια μέρη του, ἔχει ἐπαινεθῆ. Ἄποσπάσματα τῶν κρίσεων δημοσιεύονται στὸ τέλος τῆς νέας ἐκδόσεως (σ. 384-387). Ἀνήκουν σὲ διαπρεπεῖς εἰδικούς Ἑλληνας καὶ ξένους ἐπιστήμονες, μεταξύ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται αὐθεντίες, ὅπως οἱ Ε. Kornemann, P. Maas, H. Grégoire, Mario Segre, Gy Moravcsik, K. Ἄμαντος A. Dain, G. Soyter, I. Καλλιτσουάνης, W. Schubart, A. A. Παπαδόπουλος, P. Kretschmer καὶ ἄλλοι.

«Τὸ καλύτερο καὶ σαφέστερο σύγγραμμα, ποὺ ὑπάρχει», γράφει ὁ Β. A. van Groningen. «Γιὰ τὸ νέο Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης», ἐγράφη τότε στὸ Journal of Hellenic Studies ἀπὸ ἐπιστήμονα με τὰ ἀρχικὰ T. C. Ἐν τούτοις οἱ φοιτητὰί τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης στερήθηκαν τὸ δάσκαλό τους λίγα χρόνια ἀργότερα. Καὶ ἡ Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν στερήθηκε ἕναν ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὰς της.

1. Ἐν τῷ μεταξύ πραγματοποιήθηκε καὶ τὸ Β' Συμπόσιο στὴν Κομοτηνὴ, 19-22 Μαρτίου 1975, τυπώθηκαν καὶ τὰ Πρακτικά του σὲ ἐπιμελημένη ἐκδοσις, ἀλλὰ γι' αὐτὰ στὸν προσεχῆ τόμο τῶν Μακεδονικῶν.

Με την ευκαιρία της επανεκδόσεως της 'Ιστορίας της Έλληνικής Γραφής οι μαθηταί του Άντωνίου Σιγάλα χαιρετίζομε τόν ἀλησμόνητο δάσκαλο με σεβασμό καί τὰ παλαιά μέλη της 'Εταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν τοῦ ἀποδίδουμε τήν τιμὴ ποῦ τοῦ ἀξίζει.

Φ. ΠΕΤΣΑΣ

Σ π ὄ ρ ο υ Κ ο κ κ ί ν η, Τὰ μοναστήρια τῆς Ἑλλάδος. Ὁδηγός, Ἱστορία, Θησαυροί, Βιβλιογραφία, Ἀθήναι 1976, σελ. 300.

Ἡ ἔργασία τοῦ κ. Κοκκίνη, «Τὰ μοναστήρια τῆς Ἑλλάδος», ἔρχεται νὰ πληρώσῃ σημαντικὸν κενὸν εἰς τὴν βιβλιογραφίαν περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ εἰδικὸς ἐρευνητὴς ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπλοῦς ἀναγνώστης ἔχει μὲ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἐνώπιόν του ἀναδελφωμένη μίαν πτυχὴν τοῦ πνευματικοῦ μεγαλείου τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας, τῆς ὁποίας ἐγγυητὴς καὶ φρουρὸς εἶναι ἡ τόσον βαθῶς ριζωμένη ἰδέα τοῦ μοναχικοῦ ἰδεῶ-δους εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν Παραρτήματι (σελ. 217-277) ἀξιοσημειῶτων στατιστικῶν πινάκων, τὰ μοναστήρια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸ 1833 ἀνῆρχοντο εἰς 461 (σελ. 223-232), τὸ 1858 ἐμειώθησαν εἰς 152 (σελ. 240-248), κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ περὶ διαλύσεως τῶν μοναστηριῶν Διατάγματος τῆς 25 Σεπτ. 1833 ἐπὶ ἀντιβασιλείας Ἀρμανσπεργ, Μάουρερ καὶ Ἐϊδεκ, τὸ 1890 ἀνῆλθον εἰς 198, τὸ 1897 εἰς 179, τὸ 1901 εἰς 188 καὶ τὸ 1907 εἰς 177, ἐξ ὧν 10 γυναικεῖα, μὲ 1.743 μοναχοὺς καὶ 225 μοναχάς (σελ. 253).

Σήμερον, συμφώνως πρὸς τοὺς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τοῦ παρόντος συνταχθέντας κατὰ τὸ 1976 στατιστικοὺς πίνακας (σελ. 276-277), λειουργοὺν εἰς ὅλην τὴν ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν 459 ὀρθόδοξα μοναστήρια μὲ 4.119 μοναχοὺς, 78 τῶν Παλαιοημερολογιτῶν μὲ 1.472 μοναχοὺς καὶ 30 τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας μὲ 255 μοναχοὺς. Εἰς τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν τῶν μοναστηριῶν συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ ἡσυχαστήρια ὡς καὶ αἱ σκῆται τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἀνωτέρω στατιστικῶν, κυρίως τῶν ἐτῶν 1833, 1858, 1907 καὶ 1976, καταλήγομεν ἀβιάτως εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ μοναστήρια σήμερον ἐν Ἑλλάδι εὐρίσκονται ἐν ἀνήσει, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὁσημέραι αὐξανόμενον τεχνοκρατικὸν καὶ ὕλιστικὸν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ καταπληκτικὴ αὐτὴ ἀνήσις ἀντιπροσωπεύει αὐξησιν μοναστηριῶν ἐντός μιᾶς πεντηκονταετίας 200% περίπου συγκριτικῶς μεταξὺ τῶν στατιστικῶν 1907 καὶ 1976, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν 100 περίπου μοναστηριῶν τῶν Νέων Χωρῶν ἀπὸ τοῦ 1913 κ.έ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο μᾶς θυμίζει οὔτε ὀλίγον οὔτε πολὺ Βυζάντιον.

Ἐκτὸς ὁμῶς τῶν στατιστικῶν πινάκων καὶ τῶν ἄλλων κειμένων εἰς τὸ Παράρτημα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἰδιαιτέρας σημασίας διὰ τὸν εἰδικὸν ἐρευνητὴν, ἀξιόλογον εἶναι διὰ τὸν ἀπλοῦν κυρίως ἀναγνώστην καὶ τὸ κύριον μέρος τῆς ἐργασίας, ὅπου κατὰ γεωγραφικὰ διαμερίσματα (Ἥπειρος, Θεσσαλία, Θράκη, Μακεδονία, Πελοπόννησος, Στερεὰ Ἑλλάς καὶ Νησιωτικὴ Ἑλλάς) μνημονεύονται κατὰ σειρὰν τὰ μοναστήρια μὲ συνοπτικὰ στοιχεῖα περὶ τῆς ἱστορίας, γεωγραφικῆς θέσεως καὶ τῶν θησαυρῶν τῶν, ὑπὸ τύπον τουριστικοῦ ὁδηγοῦ. Εἰς τὰ περιθώρια δίδεται ἀντιπροσωπευτικὴ βιβλιογραφία διὰ κάθε μοναστήρι, πολὺ πρακτικῆς σκέψης, λίαν ὑποβοηθητικὴ διὰ τὸν ἀμέσως ἐνδιαφερόμενον μελετητὴν κάποιου μοναστηριοῦ. Τέλος, τὸ λίαν ἐντυπωσιακὸν ἀλφαριθμητικὸν εὑρετήριον τῶν 1.061 μοναστηριῶν (σελ. 279-298) εἶναι πράγματι «ἓνα ἐργαλεῖο γιὰ τὸν ἄμεσο ἐντοπισμὸν τῶν ζητουμένων» (σελ. 7).

Εἰδικότερον, θὰ κάμω μερικὰς διορθώσεις καὶ συμπληρώσεις εἰς τὰ μοναστήρια τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης καὶ ἐν συνεχείᾳ θὰ ἐπισημάνω μερικὰς ἀριθμητικὰς ἀντιφάσεις καὶ